

ТОВАРНА СТРУКТУРА ЕКСПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ ЄВРОРЕГІОНІВ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЇХ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

Міжнародна торгівля як складова транскордонного співробітництва є важливою умовою економічного зростання єврорегіонів. За рахунок розвитку зовнішньоторговельних зв'язків регіони вирішують проблеми нестачі енергоносіїв, окремих видів новітніх машин і устаткування, технологій та товарів широкого вжитку. Поряд з цим міжнародна торгівля сприяє розвитку пріоритетних напрямів вітчизняного експортного потенціалу. На фоні складних проблем інтегрування народногосподарського комплексу України у світовий ринок, регіональні ринки більш адаптовані, певною мірою вони сформували зовнішньоторговельну модель, адекватну об'єктивним процесам глобалізації та міжнародної економічної регіоналізації.

Аналіз особливостей розвитку зовнішньої торгівлі єврорегіонів показує, що разом з такими визначеними позитивними змінами як збільшення товарообігу, зростання обсягів послуг, відбуваються й такі деструктивні процеси як зменшення обсягів експорту та імпорту багатьох видів продукції, переважно сировинний характер збуту при подальшому витісненні з внутрішнього ринку вітчизняної продукції, вплив капіталу за кордон та ін. Слід зауважити, що частка України в світовій торгівлі в десятки разів нижче, ніж у промисловому виробництві, хоча свої зовнішньоторговельні операції Україна здійснює більш ніж із 180 країнами світу [1]. Транскордонний статус держави має уповільнити негативні тенденції зовнішньої торгівлі через її інтенсифікацію в створених єврорегіонах.

Для оцінки ступеня активності в зовнішньоторговельних операціях нами були використані показники товарної структури експорту єврорегіонів.

Аналіз структури зовнішньої торгівлі в розрізі груп, наведених за даними Державного комітету статистики України, рівень промислової переробки, на наш погляд, не відповідає сучасним потребам і тенденціям розвитку світової торгівлі, особливо в контексті активізації розвитку інноваційного сектора, тому нами при визначенні структури експорту була використана класифікація продукції за рівнем технологічності, що запропонована Організацією економічного співробітництва і розвитку [2]. Згідно з даним підходом до першої категорії відносимо:

а) продукцію високотехнологічних галузей (high-technology industries): літаки, космічні літальні апарати, офісне та комп'ютерне обладнання, радіо-, телеобладнання та обладнання для зв'язку, продукція фармацевтичної галузі, медичне та оптичне обладнання, годинники;

б) до другої – продукцію середньо-високотехнологічних галузей (medium-high-technology industries): електричне обладнання, автомобілі, трейлери, продукція хімічної промисловості за виключенням фармацевтичної галузі, залізничне та транспортне обладнання;

в) третю категорію складатиме продукція середньо-низькотехнологічних галузей (medium-low-technology industries): кокс, нафтопродукти, ядерне паливо, каучук і продукція з пластику, метали та металовироби, мінеральні неметалеві види продукції, сталь, залізо;

г) продукція низькотехнологічних галузей (low-technology industries): продукція лісопереробної галузі, включаючи папір та картон, продовольчі товари, овочі, одяг, текстиль відповідає четвертому рівню технологічності.

Аналіз товарної структури експортних операцій свідчить, що протягом 2002-2008рр. найбільш прогресивною вона є для групи східних євро-регіонів [3, 4]. Лідерство в експорті продукції високотехнологічних галузей належить східному євро-регіону Слобожанщина. Євро-регіон Ярославна експортує середньо-високотехнологічну продукцію, причому її питома вага в загальному обсязі експорту регіону за два роки функціонування складала 85%. Східний євро-регіон Дніпро спеціалізується на експорті продукції середньо-високотехнологічних галузей, частка яких в 2008 році склала 25,5%, і продукції низько технологічних галузей із часткою 65% в загальному обсязі його експорту 2008 року.

Із західних євро-регіонів найбільш прогресивна товарна структура експорту в Карпатському євро-регіоні. Частка експорту продукції груп першого і другого рівня технологічності складає від 25,7% в 2002 році до 44,7% в 2008 році. Залишається великою питома вага експорту продукції низько-технологічних галузей – 34%.

Євро-регіон Буг не експортує високотехнологічної продукції, а середньо-високотехнологічна продукція складає 16% його експорту в 2002 році із подальшим зростанням до 35% в 2008 році. Основну частку експорту складає продукція низькотехнологічних галузей, проте прослідковується тенденція до її зменшення.

Євро-регіон Верхній Прут належить до тих, що не експортує високотехнологічної продукції. Для нього характерна тенденція падіння питомої ваги експорту продукції другої групи (середньо-високотехнологічної) і зростання експорту продукції низько-технологічних галузей з 16,4% в 2004 році до 37,33% в 2008 році.

Південний євро-регіон Нижній Дунай спеціалізується на експорті середньо-високотехнологічної продукції, причому помітний спад її питомої

ваги в загальному обсязі експорту з 65,3% в 2006 році до 36,8% в 2008 році. Натомість, за цей період помітний ріст експорту продукції середньо-низькотехнологічних галузей з 16,8% до 45,1% і частка експорту низькотехнологічної продукції залишається на рівні 17-18%.

Товарна структура зовнішньоторговельних операцій формується під впливом конкурентних переваг, які має господарство регіону. Конкурентних переваг досягають у тому випадку, коли внутрішні ціни на експортні товари нижчі за світові. Чинники, що формують природні конкурентні переваги, проявляються в тій чи іншій мірі у всіх регіональних ринках. Соціально-економічні чинники формують набуті конкурентні переваги. Ці чинники характеризують науково-технічний та економічний розвиток регіону, його виробничий потенціал, масштаби, серійність виробництва, виробничу та соціальну інфраструктуру, масштаби науково-дослідних робіт. Всезростаючий позитивний вплив цих чинників тенденційно збільшує торгівлю готовою продукцією обробної промисловості і скорочує частки сировини та продовольства. Такий висновок підтверджують результати проведених досліджень динаміки товарної структури експортних операцій функціонуючих єврорегіонів України.

Літератур:

1. Грущицька Н.М., Музиченко М.П. Розвиток експортного потенціалу України в сучасних світо господарських процесах// Актуальні проблеми економіки.- 2010.- №7 (109). –С.19-27.
2. Compendium of Patent Statistics 2008 [Електронний ресурс]// Режим доступу: <http://www.oecd.org/dataoecd/5/19/37569377.pdf>
3. Статистичний збірник «Регіони України» 2005, частина II// Державний комітет статистики України// [Електронний ресурс]- Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
4. Статистичний збірник «Регіони України» 2009, частина II// Державний комітет статистики України//[Електронний ресурс]- Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua